

รายงานสรุปผลการรับฟังความคิดเห็น
ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดทำหนังสือสัญญา การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน และการเยียวยา
ที่จำเป็นอันเกิดจากผลกระทบของการจัดทำหนังสือสัญญา พ.ศ.

กระทรวงการต่างประเทศได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรการมหาชน มหาวิทยาลัยของรัฐ และประชาชนทั่วไป เพื่อประกอบการจัดทำร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดทำหนังสือสัญญา การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน และการเยียวยาที่จำเป็นอันเกิดจากผลกระทบของการจัดทำหนังสือสัญญา พ.ศ. โดยสรุปผลการรับฟังความคิดเห็นได้ ดังนี้

๑. วิธีการ จำนวนครั้ง และระยะเวลาในการรับฟังความคิดเห็น

เพื่อเป็นการปฏิบัติตามมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ และพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ กระทรวงการต่างประเทศได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติฯ ดังต่อไปนี้

๑.๑ รับฟังความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศ (<http://www.mfa.go.th>) และเว็บไซต์ของกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย (<http://treaties.mfa.go.th>) จำนวน ๑ ครั้ง ตั้งแต่วันที่ ๑-๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓ รวมระยะเวลาในการรับฟังความคิดเห็น ๓๑ วัน โดยแสดงหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติฯ และร่างพระราชบัญญัติฯ ทั้งฉบับ

๑.๒ รับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรการมหาชน และมหาวิทยาลัยของรัฐ ผ่านการจัดทำหนังสือสอบถามความเห็นไปยังทุกหน่วยงาน ทั้งหมดประมาณ ๑๐๐ แห่ง ตั้งแต่วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๖๓

๒. พื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมายในการรับฟังความคิดเห็น

หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรการมหาชน และมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งใช้วิธีการรับฟังความคิดเห็น โดยมีหนังสือสอบถามความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นผ่านทางเว็บไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศและเว็บไซต์ของกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

สำหรับภาคเอกชนและประชาชนทั่วไปที่ให้ความสนใจ สามารถแสดงความคิดเห็นและเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติฯ ได้ผ่านเว็บไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศและเว็บไซต์ของกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

๓. ผลการรับฟังความคิดเห็น

ในการรับฟังความคิดเห็น หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน มหาวิทยาลัยของรัฐ และประชาชนทั่วไป ได้แสดงความคิดเห็นเป็นหนังสือและผ่านเว็บไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศและเว็บไซต์ของกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย โดยสามารถสรุปความคิดเห็นในแต่ละประเด็นได้ ดังนี้

ประเด็นที่มีการแสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	หมายเหตุ
๑. ภาพรวมของการจัดทำร่างพระราชบัญญัติฯ	๑.๑ เห็นด้วย เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติฯ จะเป็นกรอบกฎหมายภายในที่กำกับดูแลเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือสัญญาอย่างชัดเจน เป็นประโยชน์ต่อประชาชน และเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติฯ ครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญฯ แล้ว ทั้งนี้ มีข้อสังเกตและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ดังนี้ ๑.๑.๑ เสนอแนะให้กำหนดผลของการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับร่างพระราชบัญญัติฯ (บทกำหนดโทษ) ๑.๑.๒ มีข้อสังเกตว่า ร่างพระราชบัญญัติฯ ยังมีการยึดโยงกับมาตรา ๑๗๘ ของรัฐธรรมนูญฯ ซึ่งหากมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญฯ อาจทำให้ต้องแก้ไขร่างพระราชบัญญัติฯ ด้วย ๑.๑.๓ เสนอแนะให้มีบทบัญญัติรองรับกรณีหน่วยงานของรัฐได้รับผลกระทบจากการจัดทำหนังสือสัญญาด้วย ๑.๑.๔ เสนอแนะให้มีบทบัญญัติที่กำหนดขั้นตอนกรณีหนังสือสัญญาที่ลงนามแล้วแต่รัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบก่อนการแสดงเจตนาให้มีผลผูกพันไว้ด้วย เพื่อให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากพันธกรณีตามข้อ ๑๘ (๑) ของอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ๑.๑.๕ ร่างพระราชบัญญัติฯ ไม่ได้แยกประเภทหนังสือสัญญาที่จัดทำแล้วโดยไม่จำเป็นต้องเสนอให้เห็นชอบร่าง กับหนังสือสัญญาที่ยังอยู่ระหว่างการเจรจาและการเสนอให้ความเห็นชอบก่อนที่จะแสดงเจตนาให้มีผลผูกพัน และหนังสือสัญญาทวิภาคีกับหนังสือสัญญาพหุภาคี ซึ่งอาจมีความแตกต่างในกระบวนการจัดทำ ๑.๑.๖ มีข้อสังเกตว่า ขอบเขตของร่างพระราชบัญญัติฯ เกินกว่าที่มาตรา ๑๗๘ วรรคสี่ของรัฐธรรมนูญฯ กำหนดไว้ โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการจัดทำหนังสือสัญญา	การปรับปรุงหรือไม่ปรับปรุงหลักการหรือประเด็นสำคัญของร่างพระราชบัญญัติฯ ตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังกล่าว จะต้องผ่านการพิจารณาร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ประเด็นที่มีการแสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	หมายเหตุ
	๑.๒ ไม่เห็นด้วย เนื่องจากเมื่อเปรียบเทียบกับร่างพระราชบัญญัติ การจัดทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ พ.ศ. ที่เสนอโดยประชาชน ๑๐,๐๐๐ รายชื่อ ยังขาดบทบัญญัติในหลายประเด็น อาทิ การเสนอแผนการจัดทำหนังสือสัญญาต่อ รัฐสภา การให้ผู้มีส่วนได้เสีย นักวิชาการ หรือภาคประชาสังคมเข้าร่วมเป็นผู้สังเกตการณ์ ในการเจรจาหนังสือสัญญา การจัดเก็บหนังสือสัญญาที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ การสนับสนุนให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยทำหน้าที่ศึกษาวิจัยอย่างเป็นกลาง และรอบด้าน และการจัดทำรายงานผลการศึกษาวิจัยต่อผู้มีส่วนได้เสีย และกลุ่มประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง โดยปราศจากการแทรกแซงของรัฐบาล	
๒. ร่างมาตรา ๑	มีข้อสังเกตว่า ชื่อร่างพระราชบัญญัติฯ มีความหมายกว้างเกินไป ไม่สามารถเข้าใจ ได้ทันทีว่าหมายความว่าถึงเฉพาะหนังสือสัญญาซึ่งต้องดำเนินการตามมาตรา ๑๗๘ ของ รัฐธรรมนูญฯ เท่านั้น	
๓. ร่างมาตรา ๓	๓.๑ นิยามคำว่า “หนังสือสัญญา” มีข้อสังเกตว่า นิยามยังมีความคลุมเครือในส่วนของคำว่า “ต่างประเทศ” ซึ่งอาจ ทำให้ตีความได้ว่าหมายถึง “รัฐต่างประเทศ” เท่านั้น หรือรวมถึง “องค์การอื่นที่มี ลักษณะต่างประเทศ” ด้วย ดังนั้น อาจต้องระบุให้ชัดเจนเพื่อป้องกันความสับสนที่อาจ เกิดขึ้น ๓.๒ นิยามคำว่า “หนังสือสัญญาที่อาจมีผลกระทบอย่างกว้างขวาง” ๓.๒.๑ มีข้อสังเกตว่า จำเป็นต้องระบุเลขมาตราของรัฐธรรมนูญฯ หรือไม่ เนื่องจากหากมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฯ ก็จะต้องแก้ไขร่างพระราชบัญญัติฯ ด้วย ๓.๒.๒ มีข้อสังเกตว่า มาตรานี้ครอบคลุมความหมายของคำว่า “หนังสือสัญญา อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ” ในมาตรา ๑๗๘ วรรคสามของรัฐธรรมนูญฯ ด้วยหรือไม่ หากต้องการให้คำนิยามครอบคลุมความหมายของ “หนังสือสัญญาอื่นตามที่กฎหมาย บัญญัติ” ว่ามีหนังสือสัญญาในกรณีอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ก็ควรขยายความคำนิยามดังกล่าวให้ครอบคลุมด้วย ๓.๒.๓ เสนอแนะให้กำหนดบัญชีรายการหนังสือสัญญาประเภทนี้ โดยจัดทำเป็น บัญชีรายการเบื้องต้น และให้มีการเพิ่มเติมและทบทวนบัญชีรายการทุก ๓ ปี	

ประเด็นที่มีการแสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	หมายเหตุ
	โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีผ่านการจัดทำข้อเสนอโดยคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นตามมาตรา ๒๕ และโดยการเสนอของประชาชนด้วย ๓.๒.๔ มีข้อสังเกตว่า โดยที่มาตรา ๑๗๘ วรรคสามของรัฐธรรมนูญฯ กำหนดว่า หนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้า หรือการลงทุนระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง ได้แก่ หนังสือสัญญาเกี่ยวกับการค้าเสรี เขตศุลกากรร่วม หรือการให้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ หรือทำให้ประเทศต้องสูญเสียสิทธิในทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดหรือบางส่วน หรือหนังสือสัญญาอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้น เมื่อร่างพระราชบัญญัติฯ ไม่ได้บัญญัติไว้ในลักษณะเดียวกับที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๗๘ วรรคสามของรัฐธรรมนูญฯ อาจทำให้มีปัญหาในการบังคับใช้ได้ และเสนอแนะให้ปรับแก้คำนิยามตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฯ ด้วย ๓.๒.๕ เสนอแนะให้กำหนดนิยามในส่วนผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้า หรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง ให้ชัดเจน มิใช่ให้อยู่ในดุลพินิจของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการตีความ ๓.๓ นิยามคำว่า “ข้อสงวน” ๓.๓.๑ มีข้อสังเกตว่า ไม่มีการระบุเกี่ยวกับเวลาที่มีการทำข้อสงวน อย่างไรก็ดี ข้อ ๒ (๑) (ดี) ของอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๖๙ กำหนดไว้ว่า จะต้องกระทำขณะที่ลงนาม ให้สัตยาบัน ยอมรับ หรือภาคยานุวัติหนังสือสัญญา ๓.๓.๒ เสนอแนะให้กำหนดนิยามให้ครอบคลุมการจัดทำข้อสงวนสำหรับหนังสือสัญญาที่จัดทำกับองค์การระหว่างประเทศด้วย ๓.๔ เสนอแนะให้เพิ่มเติมบทนิยามสำหรับถ้อยคำอื่น ๆ ที่จำเป็น ดังนี้ ๓.๔.๑ คำว่า “ผู้เกี่ยวข้อง” โดยเสนอแนะให้เพิ่มเติมหลักการเกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง นอกเหนือจากการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทั่วไป โดยอาจกำหนดให้มีบทนิยาม “ผู้เกี่ยวข้อง” ที่อาจได้รับผลกระทบจากการทำหนังสือสัญญา เพื่อให้กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียหรือได้รับผลกระทบจากการทำหนังสือสัญญามีขอบเขตจำกัดและเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น เช่น ตัวอย่างกรณีพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒	

ประเด็นที่มีการแสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	หมายเหตุ
	๓.๔.๒ คำว่า “หนังสือสัญญาอื่น” ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๗๙ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญฯ	
๔. ร่างมาตรา ๕	มีข้อสังเกตว่า ร่างมาตรานี้ไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ เนื่องจากความตกลงที่ไม่มีเจตนาก่อให้เกิดพันธผูกพันทางกฎหมายและไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ใช่ “หนังสือสัญญา” ตามมาตรา ๓ และไม่อยู่ภายใต้บังคับของร่างพระราชบัญญัติฯ ตามมาตรา ๔ อยู่แล้ว การบัญญัติไว้จากก่อให้เกิดความสับสนและมีปัญหาในการตีความได้	
๕. ร่างหมวด ๑ การจัดทำหนังสือสัญญาและการปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้หนังสือสัญญา	เสนอแนะให้ตัดหมวด ๑ ออก เนื่องจากเป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินการภายในของหน่วยงานและอยู่นอกขอบเขตของมาตรา ๑๗๘ วรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญฯ และเป็นเรื่องที่มีรายละเอียดค่อนข้างมากและจะทำให้กระบวนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ลำบากออกไป นอกจากนี้ การกำหนดบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวไว้ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติอาจไม่เหมาะสมและยากต่อการปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้ หากจำเป็นต้องมีกฎหมาย ก็อาจกำหนดให้ออกเป็นกฎหมายลำดับรอง ซึ่งจะสะดวกต่อการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการจัดทำหนังสือสัญญาหรือสอดคล้องกับวิธีการดำเนินการที่เปลี่ยนแปลงไป	
๖. ร่างมาตรา ๗	๖.๑ เสนอแนะให้กำหนดหลักการสำคัญในการจัดทำหนังสือสัญญาหรือกระบวนการเสนอร่างหนังสือสัญญาไว้ อาทิ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย (meaningful participation) หลักความรับผิดชอบ สำหรับการจัดทำกฎกระทรวง ๖.๒ มีข้อสังเกตว่า จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ อาทิ กรณีการดำเนินงานของไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์การระหว่างประเทศ ไม่ว่าในการเจรจากรอบพหุภาคีหรือภูมิภาค เช่น ภายใต้อองค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) เอเปค (Asia-Pacific Economic Cooperation : APEC) หรืออาเซียน เนื่องจากอาจมีกรณีของไทยไม่สามารถควบคุมหรือกำหนดระยะเวลาดำเนินงานเองได้ แต่จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์หรือมติเสียงส่วนใหญ่ขององค์การระหว่างประเทศนั้น ๆ นอกจากนี้ จะต้องคำนึงถึงการดำเนินการในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน หรือการจัดทำความตกลงระหว่างประเทศในรูปแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นความตกลงเชิงนโยบายและไม่มีเจตนาก่อให้เกิดพันธผูกพันทางกฎหมาย เช่น Joint Statement, Joint Declaration, บันทึกความเข้าใจ (memorandum of understanding : MOU), แผนการดำเนินงาน (plan of action) หรือความร่วมมือให้การสนับสนุนด้านเทคนิค (technical assistance)	

ประเด็นที่มีการแสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	หมายเหตุ
๗. ร่างมาตรา ๘	เสนอแนะให้พิจารณาปรับแก้โดยในวรรคแรกควรระบุว่า ให้คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบก่อนการดำเนินการให้มีผลผูกพัน และวรรคสองควรระบุว่า หากหนังสือสัญญานั้นกำหนดให้มีการลงนามและการดำเนินการให้มีผลผูกพันแยกจากกัน ก็ให้เสนอคณะรัฐมนตรีเห็นชอบก่อนการลงนามด้วย	
๘. ร่างมาตรา ๙	มีข้อสังเกตว่า ยังไม่มีความชัดเจนระหว่างการจัดทำหนังสือสัญญาที่ต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา กับหนังสือสัญญาอื่นที่จะต้องเสนอให้รัฐสภาเห็นชอบ ซึ่งสำหรับหนังสือสัญญาที่ต้องออกพระราชบัญญัติ ยังไม่มีขั้นตอนที่ชัดเจนว่าจะต้องเสนอพระราชบัญญัติควบคู่ไปกับการเสนอให้รัฐสภาเห็นชอบหนังสือสัญญาหรือไม่	
๙. ร่างมาตรา ๑๐ วรรคสอง	มีข้อสังเกตว่า การขอต้นฉบับ Full Powers ของภาคีอีกฝ่ายจะกระทำได้เฉพาะกรณีสนธิสัญญาทวิภาคี สำหรับสนธิสัญญาพหุภาคี การขอรับต้นฉบับ Full Powers ของภาคีอื่นมาเก็บไว้กับไทยคงกระทำได้ยากในทางปฏิบัติ และการขอรับเพียงสำเนา Full Powers ก็เพียงพอแล้ว เพราะข้อ ๗ (๑)(เอ) ของอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๖๙ ระบุว่า ผู้ที่มีอำนาจลงนามคือผู้ที่สามารถแสดง (produce) Full Powers ที่เหมาะสมได้ โดยไม่ได้กำหนดว่าจะต้องมอบเอกสารดังกล่าวให้ผู้อื่น	
๑๐. ร่างมาตรา ๑๑ วรรคสี่	๑๐.๑ มีข้อสังเกตว่า บทบัญญัติในวรรคสี่ไม่มีความจำเป็นและจะเป็นการสร้างควมสับสน เพราะการทำหนังสือสัญญาที่อาจมีผลกระทบอย่างกว้างขวางต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอยู่แล้วตามหมวด ๒ ๑๐.๒ เสนอแนะว่า นอกเหนือจากการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามหมวด ๒ แล้ว ควรจัดให้มีการเยียวยาผลกระทบที่เกิดจากการที่จัดทำหรือถอนข้อสงวนที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้า หรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวางด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของร่างพระราชบัญญัตินี้	

ประเด็นที่มีการแสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	หมายเหตุ
๑๑. ร่างมาตรา ๑๒	มีข้อสังเกตว่า การแก้ไขเพิ่มเติมหนังสือสัญญาเป็นเรื่องที่จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคู่ภาคีอื่น ๆ ด้วย จึงมีประเด็นว่าการแก้ไขเพิ่มเติมหนังสือสัญญา ที่แม้จะไม่ได้มีการทำหนังสือสัญญาขึ้นใหม่ ก็ควรถือเป็นการทำหนังสือสัญญาด้วยหรือไม่ เพื่อมิให้เกิดความลักลั่นระหว่างการแก้ไขหนังสือสัญญาที่ทำเป็นหนังสือสัญญากับที่ไม่ทำเป็นหนังสือสัญญา ซึ่งอาจมีเนื้อหาที่กระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้า หรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวางตามรัฐธรรมนูญฯ ได้	
๑๒. ร่างมาตรา ๑๓	๑๒.๑ เสนอแนะให้กำหนดให้หน่วยงานที่รับผิดชอบมีหน้าที่ในการรายงานการติดตามการปฏิบัติตามพันธกรณีต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และคณะกรรมการฯ รวมถึงเปิดเผยข้อมูลต่อประชาชน ภายในช่วงเวลาที่เหมาะสม เช่น ทุก ๆ ๒-๓ ปี ๑๒.๒ มีข้อสังเกตว่า การกำหนดให้หน่วยงานที่รับผิดชอบมีหน้าที่ติดตามการปฏิบัติตามหนังสือสัญญาให้ครบถ้วนและสมบูรณ์จะต้องคำนึงถึงอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานนั้น ซึ่งอาจไม่สามารถดำเนินการได้เอง ยกตัวอย่างกรณีความตกลงการค้าเสรีและความตกลงภายใต้ WTO ที่มีขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละประเด็น เพื่อให้การปฏิบัติตามพันธกรณีเป็นไปอย่างครบถ้วนและสมบูรณ์	
๑๓. ร่างมาตรา ๑๔	เสนอแนะให้มีช่องทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อาทิ หน่วยงานรัฐที่ได้รับผลกระทบ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีสิทธิยื่นคำขอให้คณะกรรมการตามหมวด ๔ พิจารณาให้ความเห็นหรือข้อเสนอแนะ นอกจากกระทรวงการต่างประเทศหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ	
๑๔. ร่างมาตรา ๑๕	๑๔.๑ มีข้อสังเกตว่า หากกระทรวงการต่างประเทศต้องเก็บรักษาหนังสือสัญญา จะต้องมีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ทั้งพื้นที่จัดเก็บ วัสดุอุปกรณ์ ระเบียบการจัดการ งบประมาณระยะเวลาการเก็บ เป็นต้น ๑๔.๒ กระทรวงการต่างประเทศอาจจัดเก็บหนังสือสัญญาในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้สามารถตรวจสอบและเข้าถึงได้ง่าย และเก็บรักษาต้นฉบับไว้ที่หน่วยงานต้นสังกัด และกำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดเก็บต้นฉบับไว้ระยะเวลาหนึ่งก่อนส่งมอบให้	

ประเด็นที่มีการแสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	หมายเหตุ
	หोजดหมายเหตุแห่งชาติและให้บริการค้นคว้าวิจัยตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติจดหมายเหตุแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๖ ๑๔.๓ มีข้อสังเกตว่า (๑) ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในทางปฏิบัติด้วย ยกตัวอย่างกรณีความตกลงการค้าเสรี มีเอกสารที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก เช่น ตารางข้อผูกพันเปิดเสรีสาขาสินค้า บริการ และการลงทุน ดังนั้น หากต้องจัดทำคำแปลภาษาไทยทั้งหมดจะต้องใช้เวลาดำเนินการมาก จึงอาจให้หน่วยงานที่รับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำคำแปลภาษาไทยเฉพาะในส่วนของความตกลงหลักหรือภาคผนวกของความตกลงที่มีความสำคัญ (๒) ที่ผ่านมา คำแปลภาษาไทยถูกจัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่หรือนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ และในทางกฎหมายเป็นเพียงคำแปลภาษาไทยอย่างไม่เป็นทางการเท่านั้น เนื่องจากในการจัดทำความตกลงระหว่างประเทศส่วนใหญ่จะกำหนดให้ใช้ฉบับภาษาอังกฤษเป็นฉบับทางการในการบังคับใช้และตีความ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของการจัดทำคำแปลภาษาไทยสำหรับผู้ใช้งานคนไทย อาจพิจารณากำหนดให้หน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบหรือรับรองคำแปล	
๑๕. ร่างมาตรา ๑๖	มีข้อสังเกตว่า จะต้องคำนึงถึงกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการด้วย	
๑๖. ร่างมาตรา ๑๗	๑๖.๑ เสนอแนะให้ตัดคำว่า “ฟัง” ออก เพื่อหลีกเลี่ยงการตีความว่าเป็นเพียงการใช้ดุลพินิจของหน่วยงานที่รับผิดชอบ และควรกำหนดให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบให้ต้องปฏิบัติเสมอ ๑๖.๒ เสนอแนะให้ปรับแก้เพื่อความชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้ “...ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ <u>พึงจัดให้มีการศึกษาโดยสถาบันวิชาการหรือคณะบุคคลที่เชื่อถือได้อย่างรอบด้านและเป็นระบบ เพื่อและวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดทำหนังสือสัญญานั้นอย่างรอบด้านและเป็นระบบในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีโอกาสส่งผลโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อสุขภาพของประชาชน และนำผลการศึกษาและสาระสำคัญของร่างหนังสือสัญญานั้นมาเผยแพร่ ก่อนการจัดรับฟังความเห็นไม่น้อยกว่า ๑๐ วันทำการ ทั้งนี้ กระบวนการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘ โดยต้องเผยแพร่รายงาน</u>	

ประเด็นที่มีการแสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	หมายเหตุ
	<u>การวิเคราะห์และรวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นแก่ประชาชนต่อสาธารณะ</u> ก่อนเสนอให้คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ” ๑๖.๓ เสนอแนะให้แก้ไข ดังนี้ “...และวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการทำหนังสือสัญญานั้นอย่างรอบด้าน และเป็นระบบ <u>และครอบคลุมประชาชนจากทุกภาคส่วนให้มากที่สุดเท่าที่พึงกระทำได้</u> รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์ผลประโยชน์และผลกระทบ ตลอดจนมาตรการและแนวทางในการเยียวยาผลกระทบนั้นแก่ประชาชน ก่อนเสนอให้คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ”	
๑๗. ร่างมาตรา ๑๘	เสนอแนะให้มอบหมายให้องค์กรอิสระเป็นผู้จัดทำรายงานสรุปผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี	
๑๘. ร่างมาตรา ๑๙	๑๘.๑ เสนอแนะให้กำหนดวิธีการรับฟังความคิดเห็นอย่างอื่นไปพร้อมกับการรับฟังความคิดเห็นผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานที่รับผิดชอบ เนื่องจาก การรับฟังผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวอาจไม่เพียงพอ โดยควรปรับแก้ถ้อยคำ ดังนี้ “...ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานที่รับผิดชอบนั้น และจะใช้วิธีการอย่างหนึ่งหรือหลายวิธีดังต่อไปนี้ด้วยก็ได้” ๑๘.๒ เสนอแนะให้เพิ่มคำว่า “...รับฟังความคิดเห็น<u>ของประชาชน</u>...” เพื่อให้เกิดความชัดเจน ๑๘.๓ เสนอแนะให้จัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ๒ ขั้นตอน ได้แก่ (๑) ก่อนเข้าร่วมการเจรจา และ (๒) ก่อนรัฐสภาให้ความเห็นชอบ ๑๘.๔ เสนอแนะว่า ก่อนการดำเนินการรับฟังความคิดเห็น ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบล่วงหน้าก่อน ๑๕ วัน ผ่านทางสื่อของรัฐและเอกชน ๑๘.๕ เสนอแนะให้ระยะเวลาการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนมากกว่า ๓๐ วัน เพื่อให้ประชาชนมีเวลาศึกษารายละเอียดตามสมควรและสามารถรับฟังความคิดเห็นได้อย่างทั่วถึง	
๑๙. ร่างมาตรา ๒๐	๑๙.๑ เสนอแนะให้เพิ่มคำว่า “...รับฟังความคิดเห็น <u>ของประชาชน</u> ...” เพื่อให้เกิดความชัดเจน	

ประเด็นที่มีการแสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	หมายเหตุ
	๑๙.๒ เสนอแนะให้หน่วยงานที่รับผิดชอบนำหลักการหรือประเด็นสำคัญของหนังสือสัญญาที่อาจมีผลกระทบอย่างกว้างขวางไปรับฟังความคิดเห็น อย่างน้อย ๒ คราว ได้แก่ (๑) ก่อนการชี้แจงวัตถุประสงค์ กรอบและประเด็นการเจรจาของรัฐบาล และ (๒) ภายหลังที่มีการเจรจาหรือภายหลังการลงนาม ๑๙.๓ เสนอแนะให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นองค์กรกลางในการทำหน้าที่รับฟังความเห็นของประชาชน	
๒๐. ร่างมาตรา ๒๑	๒๐.๑ มีข้อสังเกตว่า การใช้ดุลพินิจของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการพิจารณาว่าเรื่องใดจะทำให้เกิดความเสียหายนั้นทำให้เกิดความไม่ชัดเจน จึงเสนอแนะว่า อาจกำหนดให้การเปิดเผยข้อมูลเป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยเฉพาะมาตรา ๑๕ (๑) - (๗) ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติในเรื่องการเปิดเผยหรือไม่เปิดเผยข้อมูลที่ชัดเจน ๒๐.๒ เสนอแนะให้คณะกรรมการตามหมวด ๔ พิจารณาอีกครั้ง หากหน่วยงานที่รับผิดชอบพิจารณาแล้วเห็นว่าการเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหาย ๒๐.๓ โดยที่ร่างมาตรานี้เป็นข้อกำหนดที่มุ่งจำกัดสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูล และเมื่อเป็นการดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ จึงเสนอแนะให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เพื่อไม่ให้ขัดต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	
๒๑. ร่างหมวด ๓ การเยียวยา	๒๑.๑ เสนอแนะให้เปิดโอกาสให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบสามารถเสนอแนะมาตรการเยียวยาได้ ๒๑.๒ เนื้อหาในร่างหมวด ๓ ยังขาดความชัดเจนและยังไม่ครบถ้วนตามมาตรา ๑๗๘ วรรคสามของรัฐธรรมนูญฯ เช่น ตามร่างมาตรา ๒๒ กำหนดกรณีการปฏิบัติตามหนังสือสัญญาก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้าหรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง ซึ่งควรจะเป็นกรณีการปฏิบัติตามหนังสือสัญญานั้นก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน อีกทั้งยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณาว่าผลกระทบต่อประชาชนมีในกรณีใดบ้าง และประชาชนจะได้รับ การเยียวยาได้อย่างไรบ้าง	

ประเด็นที่มีการแสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	หมายเหตุ
	๒๑.๓ มาตรา ๑๗๘ วรรคสี่ของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ กำหนดให้มีกฎหมายกำหนดวิธีการที่ประชาชนได้รับการเยียวยาที่จำเป็นอันเกิดจากผลกระทบของการทำหนังสือสัญญาเกี่ยวกับการค้าเสรี อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า การจัดทำความตกลงการค้าเสรีมีขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมการค้าสินค้าทั้งภาคเกษตรและอุตสาหกรรม การค้าบริการ และการลงทุนในสาขาต่าง ๆ อีกทั้งการประเมินผลกระทบอาจทำได้ยากในทางปฏิบัติ ดังนั้น ควรกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการค้าเสรีให้เป็นกองทุนถาวรที่มีความยั่งยืนตามหลักการของพระราชบัญญัติการบริหารทุนหมุนเวียน พ.ศ. ๒๕๕๘ เพื่อเป็นหนึ่งในเครื่องมือในการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบในระยะยาว	
๒๒. ร่างมาตรา ๒๒	๒๒.๑ มีข้อสังเกตว่า มาตรการเยียวยาที่กำหนดไว้เป็นการเยียวยาหลังเกิดผลกระทบขึ้นแล้ว ซึ่งจะมีต้นทุนดำเนินการสูง และผลกระทบบางเรื่องโดยเฉพาะด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม การเยียวยาให้กลับสู่สภาพเดิมจะมีต้นทุนสูงและเป็นไปได้ยากหรืออาจเป็นไปได้ไม่น่า ดังนั้น จึงเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นและมุ่งเน้นการหาทางป้องกัน และกำหนดมาตรการรับมือในเชิงรุก ๒๒.๒ มีข้อสังเกตว่า การเสนอมาตรการเยียวยานี้ หน่วยงานที่รับผิดชอบน่าจะเล็งเห็นได้ตั้งแต่เริ่มจัดทำร่างหนังสือสัญญาแล้ว ดังนั้น ควรจะเสนอมาตรการเยียวยาไปพร้อมกับขั้นตอนการเสนอขอความเห็นชอบร่างหนังสือสัญญาต่อคณะรัฐมนตรีหรือรัฐสภา (แล้วแต่กรณี) ซึ่งจะช่วยให้คณะรัฐมนตรีหรือรัฐสภา (แล้วแต่กรณี) มีข้อมูลที่ครบถ้วน เพื่อประกอบการพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างหนังสือสัญญาดังกล่าว ๒๒.๓ เสนอแนะให้แก้ไขเป็น “...ซึ่งอาจเป็นมาตรการ<u>เยียวยา</u>ทางการเงินหรือที่ไม่เป็นเงินก็ได้” ซึ่งจะทำให้กระชับและสอดคล้องกับความเป็นจริง ๒๒.๔ เสนอแนะให้แก้ไขเป็น “...หากหน่วยงานที่รับผิดชอบ<u>พิจารณาแล้วเห็นว่ายัง</u>มิได้เสนอแนะมาตรการ<u>และแนวทางในการ</u>เยียวยาหรือได้เสนอแนะมาตรการเยียวยาไว้แล้วแต่<u>ปรากฏในภายหลังว่ายังไม่มีผลครอบคลุม</u>เพียงพอ ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเสนอแนะมาตรการ<u>และแนวทางในการ</u>เยียวยาที่จำเป็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ...”	

ประเด็นที่มีการแสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	หมายเหตุ
	๒๒.๕ เสนอแนะให้มีการเสนอมาตรการเยียวยา ก่อนการมีผลใช้บังคับของหนังสือสัญญาที่อาจมีผลกระทบอย่างกว้างขวาง ๒๒.๖ เสนอแนะให้มีการกำหนดกรอบหลักการหรือประเด็นสำคัญ ที่หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องกำหนดในมาตรการเยียวยา ที่เสนอต่อคณะรัฐมนตรี เช่น กำหนดให้อย่างน้อยต้องประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลกระทบต่อประชาชนที่เกิดจากหนังสือสัญญา ประเภทของบุคคลที่มีสิทธิได้รับการเยียวยา ขั้นตอน วิธีการ หรือช่องทางการใช้สิทธิรับการเยียวยา การอุทธรณ์ การขอให้พิจารณาใหม่ รวมถึงวิธีการที่ประชาชนจะใช้สิทธิเรียกร้องให้มีการกำหนดมาตรการเยียวยาที่เหมาะสมเพิ่มเติม ๒๒.๗ เสนอแนะให้หน่วยงานที่รับผิดชอบกำหนดกรอบระยะเวลาการดำเนินการเยียวยาที่เป็นมาตรการทางการเงินไว้ให้ชัดเจน รวมทั้งงบประมาณที่ใช้ตลอดระยะเวลาดำเนินการเพื่อประกอบการเสนอประมาณการค่าใช้จ่ายต่อคณะรัฐมนตรีด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา ๒๗ ของพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. ๒๕๖๑	
๒๓. ร่างมาตรา ๒๓	เสนอแนะให้แก้ไขเป็นดังนี้ “...โดยอย่างน้อยต้องเผยแพร่ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานที่รับผิดชอบนั้น และประกาศในราชกิจจานุเบกษา หรือช่องทางอื่นใดที่หน่วยงานที่รับผิดชอบเห็นว่าเหมาะสม” เนื่องจากควรเผยแพร่ข้อมูลมากกว่า ๑ ช่องทาง ทั้งนี้ ในส่วนการประกาศในราชกิจจานุเบกษานั้น เป็นไปตามข้อ ๕ ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประกาศเรื่องในราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. ๒๕๔๗	
๒๔. ร่างมาตรา ๒๔	เสนอแนะให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อประกอบการพิจารณายกเลิกมาตรการเยียวยาของคณะรัฐมนตรีด้วย เพื่อให้คณะรัฐมนตรีมีข้อมูลที่เพียงพอในการพิจารณายกเลิกมาตรการเยียวยานั้น	
๒๕. ร่างหมวด ๔ คณะกรรมการ	เสนอแนะให้พิจารณาความจำเป็นของการจัดตั้งคณะกรรมการ เนื่องจากการเข้าเป็นภาคีหนังสือสัญญาต่าง ๆ ก็จะต้องพิจารณาร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่แล้ว และอาจเป็นการเพิ่มการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน นอกจากนี้ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตามที่กำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัติฯ มีกรรมสิทธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ รับผิดชอบภารกิจดังกล่าวอยู่แล้ว และหากคณะรัฐมนตรีต้องการให้มี	

ประเด็นที่มีการแสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	หมายเหตุ
	การกลั่นกรองเรื่องเกี่ยวกับการจัดทำหนังสือสัญญา ก่อน คณะรัฐมนตรีย่อมอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุม คณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ เพื่อแต่งตั้งคณะบุคคลเพื่อพิจารณากลั่นกรองเรื่องก่อนเสนอ คณะรัฐมนตรีได้	
๒๖. ร่างมาตรา ๒๕	๒๖.๑ เสนอแนะให้แก้ไขเป็น “ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการเพื่อพิจารณาพันธกรณีภายใต้หนังสือสัญญา” ประกอบด้วย...” เนื่องจากมีเพียงคณะกรรมการคณะเดียว และร่างมาตรา ๓ ได้กำหนดคํานิยามคำว่า “คณะกรรมการ” ไว้แล้ว ๒๖.๒ เสนอแนะให้แก้ไขโดยตัด “อธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย” ออกจากกรรมการโดยตำแหน่ง และแก้ไขความในวรรคสองเป็น “ให้อธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ...” ๒๖.๓ เสนอแนะให้เพิ่มองค์ประกอบของกรรมการ ดังนี้ (๑) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธานกรรมการ (๒) ผู้แทนกระทรวงการคลัง (๓) ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ (๔) ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (๕) ผู้แทนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๖) ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์ (๗) ผู้แทนกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (๘) ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม (๙) ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข (๑๐) ผู้แทนกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (๑๑) ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม และ (๑๒) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านอื่นอีกไม่เกินเก้าคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ ๒๖.๔ เสนอแนะให้กำหนดให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ๖ ตำแหน่งมาจากสาขาความเชี่ยวชาญที่หลากหลาย และเพิ่มสัดส่วนผู้แทนของภาคประชาชน โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายระหว่างประเทศ สิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม การคุ้มครองผู้บริโภค ทรัพย์สินทางปัญญา และสวัสดิการสังคมและสาธารณสุข เป็นต้น โดยให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	

ประเด็นที่มีการแสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	หมายเหตุ
๒๗. ร่างมาตรา ๒๖	เสนอแนะให้เพิ่มคุณสมบัติเกี่ยวกับประสบการณ์และผลงานของผู้ทรงคุณวุฒิให้สอดคล้องกับกฎหมายฉบับอื่น ๆ ดังนี้ “การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้แต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ <u>ประสบการณ์ หรือผลงานเป็นที่ประจักษ์</u> เกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศ หรือในด้านอื่นที่เป็นประโยชน์...”	
๒๘. ร่างมาตรา ๒๗	๒๘.๑ เสนอแนะให้ตัดคำว่า “ข้าราชการการเมือง” ออก เพราะข้อความที่เหลืออยู่ครอบคลุมแล้ว ๒๘.๒ เสนอแนะให้แก้ไข (๕) เป็น “...เว้นแต่เป็นข้าราชการหรือพนักงาน <u>มหาวิทยาลัย ผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ หรือ ศาสตราจารย์ ในมหาวิทยาลัยของรัฐ</u> ” ๒๘.๓ เสนอแนะให้พิจารณาจำกัดอายุผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้มีอายุไม่เกิน ๗๐ ปีบริบูรณ์	
๒๙. ร่างมาตรา ๒๙	เสนอแนะให้แก้ไขเป็น “นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ...” เพื่อให้ประโยคสมบูรณ์ขึ้น	
๓๐. ร่างมาตรา ๓๓	เสนอแนะให้แก้ไขความใน (๔) เป็น “...หรือคณะรัฐมนตรี <u>หรือคณะกรรมการ</u> มอบหมาย”	